

چند نکته

۱- سفارت محمدرضا بیگ به فرانسه همراه با وقوع حوادث بسیار جالب و نیز مشکلات چندی بود. مورخین فرانسوی در این باره تاکنون چندین کتاب نوشته‌اند. همچنین درباره وی و میسیون سفارتش نامه‌ها و گزارشات متعددی از سوی مقامات به وزارت خارجه فرانسه فرستاده شده است. موضوع بسیاری از این نامه‌ها و گزارشات سختگیری‌ها و توقعات نامتعارف سفیر صفوی درباره‌ی نحوه ورود به شهرهای سر راه و پایتخت پاریس، اصرار بر اجرای تشریفات که بر خلاف آداب و رسوم معمول دربار و دولت فرانسه بودند، مخارج زیاده از حد وی و همراهانش، عدم قبول کاستن تعداد همراهانش که پس از ورود به بندر مarseille پیوسته در حال افزایش بود و در موقع ورود به پاریس به چهل نفر رسیده بود و ... است. از جمله محمدرضا بیگ می‌خواست به طور رسمی وارد شهرهای سر راه شود، در ورود به هر شهر تشریفات خاصی اجرا گردد، نه با کالسکه بلکه با اسب به پایتخت پاریس داخل شود، سواره نظامی که کمتر از پانصد نفر نباشد او را همراهی کند و بیرق دولت صفوی پیشاپیش او در اهتزاز باشد. او ادعا می‌کرد مقامات فرانسوی که به ملاقات او می‌آیند دارای شخصیت عالی نمی‌باشند و اصرار داشت او را تا پاریس وزیر خارجه و در پاریس صدراعظم شخصاً مشایعت کند. پس از آنکه به وی گفته شد در فرانسه مقام صدراعظم وجود ندارد، محمدرضا بیگ نامه موضوع این مقاله را به کنت کولبر دو تورسی نوشت و ارسال کرد.

۲- ژان بابتیست کولبر (و یا مارکیژ دو) تورس (Jean-Baptiste Colbert, Marquis de Torcy)، از برجسته‌ترین سیاستمداران، دولت‌شخصها و دیپلمات‌های تاریخ فرانسه است. در اواخر عمر لویی چهاردهم وی عملاً وزیر کشور و یا وزیر اعظم فرانسه بشمار می‌رفت. پادشاه رو به موت فرانسه هم او را در وصیت نامه‌اش چنین نامیده بود. اما بعد از مرگ لویی چهاردهم، به وصیتنامه‌اش عمل نشد و نایب السلطنه فیلیپ دوک دو اورلئان، مقام کولبر را نشاخت. اختیارات و قدرت سیاسی‌اش را سلب و او را بازنشسته کرد. محمدرضا بیگ در این نامه تورکی با بیان اینکه در فرانسه وزارت شما را انکار می‌کنند به همین موضوع اشاره می‌کند.

۳- نثر تورکی محمدرضا بیگ در این نامه تورکی روان و نزدیک به تورکی محاوره است. مکتوب موجز بوده دارای جملات کوتاه، عاری از اطناب، لغات مهجور فارسی و عربی و کاربرد زاید القاب و عناوین و نعوت است. در این مکتوب محمدرضا بیگ دو ضرب المثل تورکی بسیار معروف را، که از طریق ترجمه به زبان فارسی نیز وارد شده‌اند گنجانده است: «چیدا جوووالا سیفماز» (نیزه در انبان نمی‌ماند) و «گونه‌ش یوزو چامور ایله سیوانماز» (روی خورشید را نمی‌توان با گل اندود). هر دوی این ضرب المثل‌های تورکی به معنی حقیقت را نمی‌توان کتمان کرد، راستی و درستی را نمی‌توان پنهان نمود هستند.

۴- مکتوبات تورکی سفیر دولت صفوی در فرانسه به مقامات رسمی این کشور و در راس آنها صدراعظم کولبر دو تورسی، اسناد رسمی هستند. این اسناد رسمی نشان می‌دهند دولت تورکی صفوی زبان تورکی را هم‌عرض زبان‌های فارسی و عربی به عنوان یک زبان رسمی و دیوانی، از جمله توسط دیپلمات‌های صفوی در روابط بین‌المللی و دیپلماسی این دولت نیز بکار می‌برد. وجود اینگونه اسناد رسمی، ادعای غیرمستند و بدون پشتوانه مبنی بر اینکه زبان فارسی تنها زبان رسمی دول تورک حاکم بر ایران (بویژه دولت‌های تورکمانی آغ قویونلو، قارا قویونلو، صفوی، افشار و قاجار) بوده است را باطل می‌کند. همانگونه که محمدرضا بیگ بدرستی تذکر می‌دهد: گونه‌ش یوزو چامور ایله سیوانماز.

۵- نکته جالب اهمیت دیگر در خصوص محمدرضا بیگ این است که وی از منطقه ایروان آذربایجان بود (پایتخت ارمنستان کنونی که در آن زمان منطقه‌ای کاملاً تورک و مسلمان‌نشین بود).

برخی از منابع:

۱-محل نگهداری مکتوبات تورکی و مدارک مربوط به محمدرضا بیگ آنلی:

بایگانی وزارت خارجه فرانسه، ایران، پرونده ۱ (و نیز ۳، ۴، ۵، ۲)

Affaires Étrangères, Perse, t. ۱ (et t. ۳, t. ۴, t. ۵, t. ۲)

Maurice Herbette, Une ambassade persane sous Louis XIV, d'après des documents inédits. Paris, Perrin, ۱۹۰۷

۳-لینک دانلود کتاب موریس هربرت:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/1۲۱۴۸/bpt6k۵۰۳۸۶۴۷>

۴-لینک برای خواندن آنلاین کتاب موریس هربرت:

https://archive.org/stream/uneambassadepersane/herbuoft/uneambassadepersane/herbuoft_djvu.txt

۵-بررسیهای تاریخی، شماره‌ی ۲، سال نهم، خرداد - تیر ۱۳۵۳ (شماره مسلسل ۵۱). مطالبی چند در باره‌ی سفارت محمدرضا بیگ، احمد تاج بخش، ص ۴۶-۱۳

Mehmet Riza Beg-

https://fr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Rıza_Beg

Mohammad Reza Beg-

https://en.wikipedia.org/wiki/Mohammad_Reza_Beg

Persian embassy to Louis XIV-

https://en.wikipedia.org/wiki/Persian_embassy_to_Louis_XIV

Jean-Baptiste Colbert, Marquess of Torcy-

https://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Colbert_Marquess_of_Torcy